

Слободинська Т. С.

Вінницький обласний комунальний гуманітарно-педагогічний коледж

МОВЛЕННЕВЕ СПІЛКУВАННЯ: ТИПОЛОГІЯ КОМУНІКАТИВНИХ НЕВДАЧ

У статті представлено міркування автора про типологію комунікативних невдач у мовленнєвому спілкуванні й конгруентну їй функціональну структуру розуміння смислу мовленнєвого твору, що являє собою ієрархічно організовану інформаційну систему, яка містить вербальні і невербальні компоненти. З'ясовано зв'язок дії з міркуванням. У статті йдеться також про цілераціональність соціальної дії, яка стає такою, якщо узгоджується із практичним міркуванням.

Ключові слова: сценарій, синтактика мови, семантичний рівень, прагматична пресупозиція, соціокультурна детермінація мовленнєвого спілкування.

Постановка проблеми. Структура смислу мовленнєвого твору (МТ) у «живому» діалозі приховується так званім «автоматизмом мовлення» [5, с. 50–57]. Суб'єкт, який добре володіє мовою і предметом розмови, зазвичай сприймає смисл адресованого йому висловлення відразу ж, миттєво, і як єдине, нерозчленоване ціле – принаймні він не аналізує, які саме когнітивні операції і в якій послідовності йому доводиться при цьому здійснювати. Проте системний характер процесу розуміння, його поділ на низку взаємопов'язаних етапів і операцій стає емпірично спостережуваним фактом в тих ситуаціях, коли в суб'єкта виникає нерозуміння, повне або часткове, того, що говорить його співбесідник. Тому в контексті теорії моделей спілкування (ТМС) аналіз і класифікація факторів, відповідальних за ту чи ту комунікативну невдачу (КН), розглядається як метод, що розкриває загальну функціональну структуру процесу розуміння мовлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зважаючи на складність задекларованої проблеми, до цього питання так чи так зверталися вітчизняні та зарубіжні лінгвісти, а саме: Ф. С. Бацевич [1; 2], Б. Ю. Городецький [4], Л. П. Веселовський [5], В. В. Красних [8], О. В. Яшенкова [15] та інші науковці. Автор цієї статті також торкалася окремих проблем комунікативної лінгвістики. Так маємо спроби у диференціюванні термінів «спілкування», «комунікація», «мовленнєве спілкування» [10], подано дефініцію поняття «комунікативний акт», зокрема зауважено, що «Локалізований у часі й обмежений умовами конкретної

ситуації соціальний контакт, поданий як обмін комунікативними діями між суб'єктами спілкування, або, в окремих випадках, як односторонній знаково-інформаційний вплив на уявлювану аудиторію, називають комунікативним актом» [10, с. 55]. Автор статті виокремлює сім рівнів розуміння змісту висловлення (синтаксичний, семантичний, прагматичний, ідентифікацію як мовленнєвого акту, власне комунікативний, етологічний (поведінковий) та дискурсивний) [11], з метою впорядкування інформації про висловлення створює чотирирівневу модель поняття «повний зміст висловлення» [13] тощо, де, зокрема, окреслює умови розуміння висловлень-реплік учасниками діалогу, покликаючись на А. Т. Ішмуратова, як-от: Суб'єкт (R) адекватно розуміє повний зміст зверненого до нього висловлення (a), якщо йому вдасться однозначно визначити його синтаксичну структуру, семантичний зміст, прагматичний смисл та ілокуційну силу (існує і «п'ятий» рівень розуміння змісту висловлення, аналіз якого виходить за межі ТМС: (R) може висунути правдоподібну гіпотезу (чи в деяких випадках знати заздалегідь) про практичну ціль, якої добивається суб'єкт (A), який ініціював такий діалог). Далі (A) адекватно сприймає висловлення ® у відповідь, якщо йому вдасться ідентифікувати три семіотичні компоненти змісту ®, тобто його синтактику, семантику та прагматику, і правильно оцінити перлокутивний ефект, викликаний сприйняттям (R) попередньої репліки (чи реплік) (A), – для ефективного продовження (або ж для завершення) діалогу суб'єктові (A) необхідно розуміти, що його розуміють [6].

Мовленнєве спілкування іноді позначене комунікативними невдачами, що перешкоджає досягненню багатьох цілей комунікантів. Комунікативна невдача, або ж «комунікативна девіація – недосагнення адресантом комунікативної мети; відсутність взаєморозуміння і згоди між учасниками спілкування» [2, с. 239]. Ф. Бацевич поділяє комунікативні девіації на такі групи: спричинені адресантом; адресатом; процесом комунікації (контактом); мовні девіації, пов'язані з мовним кодом (на етапі членування мовного задуму, на етапі категоризації, на етапі пропозиціонування, на етапі поверхневої структури повідомлення) [2, с. 260].

Постановка завдання. Завданням цієї статті є аналіз низки факторів, що найчастіше спричиняють комунікативні невдачі в процесі мовленнєвого спілкування.

Виклад основного матеріалу. Предмет лінгвістичної семантики традиційно визначається як «весь зміст, інформація, передавані мовою чи якоюсь його одиницею (словом, граматичною формою слова, словосполученням, реченням)» [9, с. 438]. У комплексній, інтердисциплінарній за характером наукових досліджень, теорії моделей спілкування аналізується структурна семантика мови і функційна семантика мовлення, для експлікації відмінностей і взаємозв'язків, між якими використовуються такі поняття і методологічні принципи.

Передусім звертаємо увагу на низку основних положень, що характеризують інструментальне призначення мови і мовлення у всіх галузях суспільного життя.

По-перше, варто врахувати, що природна мова є соціальною знаковою системою, призначеною для вираження і, певною мірою, для формування смислової інформації. Проте її передача здійснюється не «мовою чи якоюсь її одиницею», як сказано в поданій вище цитаті, а людьми, що використовують з цією метою мовленнєві твори (МТ), які вони адресують одне одному в конкретних ситуаціях спілкування. Мовлення (МТ) є продуктом комунікативно-когнітивної діяльності, інструментом якої (точніше, одним з інструментів) є мова. Вивчення будь-якого продукту не може бути обмежене дослідженням інструментів, за допомогою яких він був створений. Відповідно, дослідження інформаційного наповнення мовлення не повинно обмежуватися семантичним аналізом мовних виразів.

По-друге, з огляду на вищесказане, очевидно, що суб'єкт реального комунікативного акту сприй-

має не лише ту інформацію, яку він вилучає безпосередньо з мовного змісту почутої чи прочитаної фрази. Для того щоб зрозуміти повний зміст адресованої йому мовленнєвої комунікативної дії, суб'єкт має бути здатним аналізувати додаткову інформацію, вилучену з множини факторів і параметрів, що характеризують певну комунікативну ситуацію (КС). Частина цих факторів має семіотичний характер – наприклад інтонація висловлення, стиль використовуваної лексики тощо. До несеміотичних параметрів КС належать об'єктивні умови спілкування (місце, час, склад учасників), а також низка суб'єктивних, «внутрішніх» аспектів комунікації, таких як актуалізовані мотивації і «сценарії» спілкування, спільний фонд знань, наявність у пам'яті комунікантів елементів їхнього спільного минулого досвіду тощо. Очевидним є також той факт, що комуніканти мусять не тільки адекватно сприймати власне мовленнєву і додаткову інформацію, співвіднесену з конкретною комунікативною дією (КД), але й бути здатними зводити цю інформацію до системи, узгоджувати її з контекстом діалогу – інформаційною системою, уже сформованою в процесі попереднього спілкування. З цього випливає, що одним з найбільш істотних аспектів процесу розуміння смислу КД є систематизація мовленнєвої і немовленнєвої інформації і формування контексту комунікативного акту. З іншого боку, смисл КД може бути адекватно зрозумілий тільки тоді, коли співвіднесена з ним інформація має об'єктивні системоутворювальні характеристики.

По-третє, необхідно враховувати, що мовленнєва комунікація не є чимось самодостатнім, а вона один з аспектів спільної практичної діяльності людей (термін «практика» в контексті ТМС позначене максимально широким значенням). Це означає, що будь-яка КД інтенційна, тобто спрямована, прямо чи опосередковано, на досягнення не лише власне комунікативної, але й деякої практичної мети. «Поняття інтенційності, – зауважує О. В. Бондарко, – у пропонованій інтерпретації включає два аспекти: 1) аспект актуального зв'язку з намірами мовця в акті мовлення, з комунікативною метою, з цілеспрямованою діяльністю мовця, тобто з тим, що він хоче висловити в певних умовах комунікації; 2) аспект смислової інформативності – мається на увазі здатність даної функції бути одним з елементів висловлюваного смислу» [3, с. 14]. Перший із названих О. В. Бондарком аспектів, номінований ним «власне інтенційним», у теорії моделей спілкування диференціюється на два види інтенційності. Тут йдеться про розмежу-

вання практичних та вузько комунікативних цілей суб'єктів спілкування. Практичні (у широкому розумінні) інтереси комунікантів так чи так виражаються в будь-якому акті спілкування. Навіть якщо КА обмежується взаємними привітаннями людей під час їхньої короткої зустрічі, суб'єкти спілкування переслідують деякі практичні цілі, наприклад, вони підтримують міжособистісні стосунки або ж кожен із них просто турбується про свій імідж чи ж не бажає видаватися нечемним. Практичні цілі комунікантів надзвичайно різноманітні й залежать від необмеженої множини обставин; такі цілі можуть не збігатися і в багатьох випадках (проте аж не у всіх) навіть суперечити одна одній. Вузько комунікативні цілі учасників спілкування також присутні в будь-якому комунікативному акті, проте, на відміну від практичних цілей, вони зазвичай збігаються. Мовленнєва дія, за визначенням, називається комунікативно-ефективною, якщо його автору вдається висловити саме те, що він хотів сказати, і досягти саме такого розуміння, яке він спланував. Різні комунікативні помилки, яких припускаються суб'єкти спілкування, вивчає психолінгвістика, соціальна психологія, конфліктна та прикладна теорія комунікативних невдач. Предметна галузь теорії моделей спілкування окреслена лише такими комунікативними актами, у яких всі КД є комунікативно ефективними в поданому вище розумінні. Це значить, що в ТМС приймається обмежувальна теоретична настанова, згідно з якою в досліджуваних комунікативних актах не виникає жодних комунікативних утруднень – кожен суб'єкт спілкування адекватно розуміє кожне адресоване йому висловлення і, відповідно, продукує лише такі мовленнєві комунікативні дії, повний зміст яких є доступним для розуміння партнером (чи ж партнерами) з комунікації. За такої умови, згідно з термінологією відомого психолінгвіста І. Зимньої, «смысл мовця» тотожний «смыслу слухача» – інакшими словами, смислова інформація, що формується і передається ініціатором КД, сприймається адресатом без втрат і спотворень. Це значить, що за такої теоретичної умови смислова інформація об'єктивується, тобто може бути розглянута як незалежний від психічних особливостей суб'єктів спілкування об'єктивний інваріант інформаційного обміну. Тому в ТМС, відповідно до принципів абстрактного ототожнення, може бути сформоване поняття «смысл КД». Зауважимо також, що референт цього поняття (те, що насправді відповідає цьому поняттю), має такий же статус, як і референт економічного поняття «вартість». Смысл

КД усвідомлюється суб'єктами спілкування як об'єктивний (чи принаймні інтерсуб'єктивний) компонент комунікативної взаємодії, оскільки в ТМС він не може бути поданий тільки як стан психіки чи свідомості суб'єкта, як це прийнято в біхевіористськи орієнтованих психологічних і лінгвістичних теоріях. Точно так само в сучасній економічній науці вартість товару розглядається як об'єктивний (інтерсуб'єктивний) компонент комерційної взаємодії учасників ринку і не зводиться до їхніх суб'єктивних уявлень про цінність даного продукту.

Свого часу Р. Якобсон характеризував мову «як систему систем», оскільки він мав на увазі функціональні системи (чи системи функцій), така характеристика повною мірою належить і до мовленнєвої комунікації. У контексті ТМС мовленнєвий комунікативний акт розглядається як система КД, вибір яких мотивований практичними інтересами, зумовлений вузько комунікативними цілями суб'єктів спілкування і здійснюється на основі їхнього індивідуального сприйняття семіотичних і несеміотичних факторів, що визначають специфіку певної комунікативної ситуації.

Для реалізації завдань статті проаналізуємо декілька сценаріїв.

Нехай S_i^{**} – низка схожих між собою і з S^* сценаріїв, у кожному з яких суб'єкт А, звертаючись до суб'єкта В, висловлює фразу (a') «Подай мені плиту!». Очевидно, що (a') в сценаріях S_i^{**} має більш визначений смисл, ніж (a) в S^* , проте відмінність S_i^{**} від S^* полягає також у тому, що суб'єкти А і В у кожному S_i^{**} – це не будівельник і його помічник, а люди, які в мовленнєвому спілкуванні мають деякі труднощі, пов'язані з нерозумінням тих або тих аспектів смислу МТ. Типологія таких труднощів, тобто типологія КН в мовленнєвому спілкуванні, і конгруентна їй функціональна структура розуміння смислу МТ, можуть бути подані в такий спосіб.

(КН₁) У S_i^{**} суб'єкт А виголошує фразу (a') дещо нерозбірливо, так що В просить його повторити сказане. Цей приклад показує, що КН в мовленнєвому спілкуванні можуть відбуватися навіть на синтаксичному рівні, тобто на рівні розпізнавання форми знака (тут звучання кожного слова в реченні (a')). Своєю чергою, сам факт існування КН₁ свідчить про те, що розуміння смислу МТ, що трактується в ТМС як когнітивна за характером дій побудова суб'єктом ієрархічно організованої інформаційної системи, яка містить як мовні, так і немовні інформаційні компоненти, починається на рівні синтактики мови.

(КН₂) У сценарії S₂** суб'єкт В чітко чує кожне слово в (а'), але через недостатнє володіння мовою не знає значення слова «плита». Цей приклад, що репрезентує клас КН₂ загалом, вказує на те, що в процесі суб'єктивного сприйняття мовлення семантичний рівень ідентифікації смислу МТ здебільшого безпосередньо прямує за синтаксичним, тобто: перш ніж задуматися над значенням слова, суб'єкт мусить розпізнати саме слово, виокрепивши його з «поточку мовлення» (що, як відомо, нелегке завдання для кожного, хто тільки починає засвоювати усне мовлення на чужій мові). Проте, як зауважує Роджер Шенк, у деяких комунікативних ситуаціях процес розуміння може бути спрямований «згори донизу» [14, с. 34] – зокрема «від семантики до синтаксису», від правдоподібної гіпотези про семантичну конструкцію фрази до розпізнання її мовної форми. Нехай у дещо зміненому сценарії S₂*** суб'єкт В добре володіє мовою спілкування, а суб'єкт А, навпаки, погано знає цю мову і припускається багатьох помилок як у виголошенні слів, так і в граматиці речень. Хай навіть В з якихось причин абсолютно впевнений у тому, що А в цей момент може звернутися до нього з проханням (а'). Тоді якщо А справді попросить подати йому плиту, то В зможе зрозуміти висловлене прохання, тобто визначити семантичну основу контенту (а'), наскільки б не була спотворена мовна форма такого висловлення. Цей приклад, що яскраво ілюструє тезу Р. Шенка про нелінійність процесу розуміння, вказує на існування в когнітивній системі аперцепції мовлення механізму, за допомогою якого реалізується здатність суб'єкта, що розмірковує «від очікуваного змісту до спостережуваної форми», розуміти смисл висловлення попри допущені орфографічні і граматики помилки, розуміти алегорії, узуально-ситуативні мовленнєві звороти і метафори, і навіть іноді, спираючись на контекст, виправляти недоречний вибір слова в почутому чи прочитаному реченні.

(КН₃) У сценарії S₃** суб'єкт В добре володіє мовою спілкування, чітко почув речення (а') і правильно визначив його мовний зміст (МЗ), проте не розуміє *прагматичної пресупозиції* висловлення (а'), оскільки не бачить навколо жодної плити. У варіанті цього сценарію S₃*** суб'єкт В бачить велику кількість різноманітних плит, проте так само, як і в S₃**, не може виконати прохання А, тому що не розуміє, яку саме плиту потрібно подати, і точно так само, як S₃**, нерозуміння зумовлене в цьому разі невизначеністю *прагматичного компонента* смислу (а'). У сце-

наріях S₃** і S₃***, що презентують «прагматичний» клас КН₃, семантичний рівень розуміння смислу МТ передує прагматичному, але в деяких випадках можливий і зворотній напрямок смислоутворення (наприклад, якщо суб'єкт А замість (а') каже (а'') «Подай мені ось це!» і супроводжує фразу вказівним жестом руки.

(КН₄) У сценарії S₄** суб'єкт А – молодий робітник-будівельник, а суб'єкт В – поважного віку начальник будівельної організації, який приїхав на об'єкт з метою інспекції і випадково опинився поряд з А. Навіть якщо В дуже добре розуміє смисл адресованого йому висловлення (а') на всіх рівнях, включаючи прагматичний, він радше не виконає прохання А, оскільки вважатиме його, по-перше, недоречним у цій ситуації, і по-друге, висловленою в неприпустимо фамільярній формі. Отже, В, розуміючи смисл висловлення (а'), не розуміє смислу мовленнєвої дії суб'єкта А і не розуміє причини чи мотиву його поведінки. З огляду на це, такий рівень нерозуміння і відповідний йому клас КН₄ позначається терміном «етологічний» – терміном, що вказує на істотність *соціокультурної детермінації мовленнєвого спілкування*.

(КН₅) У сценарії S₅** суб'єкт А звернувся до суб'єкта В з проханням (а') «Подай мені плиту!». А В замість того, щоб виконати таку дію, зі здивуванням запитав: (в'): «Навіщо вона тобі?». У варіанті S₅*** суб'єкт В сказав: (в''): Не уявляю, як це можна зробити». В обох сценаріях мовленнєві дії (в') і (в'') засвідчують, що суб'єкт В зрозумів мовленнєвий смисл висловлення (а') і оцінив мовленнєву дію (а') як нормальну в цій комунікативній ситуації, тобто таку, що не порушує норм міжособистісного спілкування (у протилежному випадку його мовленнєва чи немовленнєва реакція була б іншою). Отже, у S₅** і S₅*** суб'єкт В зрозумів усі аспекти смислу (а'), пов'язані з мовою, мовленням та мовленнєвою поведінкою суб'єкта А, але він, усе ж, не зрозумів «практичного» компонента цього смислу – компонента, який у теорії моделей спілкування позначається терміном «*дискурсивний смисл комунікативної дії*». Експлікацію змісту цього терміна й пов'язаних із ним понять подамо дещо пізніше, а зараз доцільно звернути увагу на схожість і відмінність сценаріїв S₅** і S₅***, які представляють клас комунікативних невдач (КН₅) і відповідний цьому класові рівень організації смислу мовленнєвого твору (МТ) як ієрархічної інформаційної системи.

В обох сценаріях суб'єкт В розуміє, що суб'єкт А, по-перше, очікує від нього виконання цілком

конкретної практичної (фізичної) дії і, по-друге, вважає, що В може здійснити цю дію – інакше прохання (а') було б беззмістовним (суперечливим) у практичному аспекті. Цілком можливою є ситуація, коли В діє не роздумуючи і виконує те, про що його просить суб'єкт А. Проте в таких випадках не може йтися про повноцінне міжособистісне спілкування, необхідними умовами якого є, по-перше, свобода і самостійність суб'єктів у виборі комунікативних дій (мовленнєвих, ментальних чи фізичних) і, по-друге, усвідомленість цих дій. Комунікативна дія є усвідомленою, чи, за термінологією ТМС, такою, що має дискурсивний смисл (ДСКД), якщо її планує і здійснює суб'єкт спілкування на основі так званого практичного розмірковування [7, с. 142–160], спрямованого на обґрунтування раціональності певної дії в певній комунікативній ситуації.

Проаналізовані сценарії S_5^{**} і S_5^{***} ілюструють саме ті ситуації, де суб'єкт відчуває комунікативні утруднення, пов'язані не з розумінням мови чи мовлення, а з осмисленням дії у відповідь і реалізацією відповідного практичного розмірковування. У сценарії S_5^{**} суб'єктові В не вдається визначити мету і значення, а в сценарії S_5^{***} – спосіб реалізації дії, що, як впливає з мовленнєвого смислу висловлення (а'), йому запропоновано здійснити.

«Дія, – підкреслює А. Т. Ішмуратов, – пов'язана безпосередньо з міркуванням, тобто людина діє міркуючи, а саме міркування є ментальною дією... Міркування це діяльність у ментальному «просторі – часі», а наші дії – це зовнішні вияви цієї існуючої ментальності... Практичне міркування, яке відіграє центральну роль в обґрунтуванні раціональності дії, можна вважати послідовністю особливих «когнітивних» дій, які передують діяльності як такій» [7, с. 161, 166].

Будь-яка діяльність, згідно з визначенням цього поняття, у сучасній соціогуманітарній науці являє собою систему соціальних (соціально детермінованих) дій.

За типологією М. Вебера, соціальна дія є цілераціональною, якщо вона планується і виконується (об'єктивується) в повній відповідності з практичним міркуванням, у процесі якого суб'єкт (1) визначає ціль, тобто створює когнітивне уявлення (образ) запланованого результату; (2) оцінює значення передбачуваного результату, тобто окреслює його місце у структурі продукту тієї діяльності, системним компонентом якої є ця дія; (3) формує програму дії – послідовність елементарних операцій, які в певних умовах потрібно здійснити для досягнення поставленої цілі. У реальних практичних міркуваннях такого типу суб'єкт зазвичай розглядає декілька варіантів дій, близьких за ціллю і значенням і альтернативних за програмою виконання; при цьому раціональним (за визначенням цього поняття) вважається вибір такого варіанту, який уможливує досягнення максимального результату мінімальними зусиллями і засобами.

Висновки і пропозиції. Згідно з поданим вище визначенням, комунікативна дія називається цілераціональною, якщо їй передують практичне міркування згаданого вище типу. У реальному повсякденному спілкуванні людина, поряд із цілераціональними КД може здійснювати дії афективні, ритуальні (М. Вебер назвав їх традиційними), цінніснораціональні, тому суб'єктові спілкування для правильної оцінки мовленнєвої поведінки свого співбесідника доводиться враховувати його психологічний стан, належність до тієї чи тієї культури чи субкультури, його ціннісні настанови, релігійні переконання, естетичні смаки тощо. Але в ТМС через специфіку її предметної галузі висувається на передній план теоретичне дослідження і моделювання комунікативного акту, що являє собою систему взаємопов'язаних за змістом цілераціональних мовленнєвих і немовленнєвих комунікативних дій. Цей факт і слугуватиме основою для подальших лінгвістичних досліджень.

Список літератури:

1. Бацевич Ф. Основи комунікативної девіатології. Львів, 2000. 236 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ, 2009. 376 с.
3. Бондарко А. В. О стратификации семантики. Общее языкознание и теория грамматики. Санкт-Петербург, 1998. С. 51–63.
4. Городецкий Б. Ю. К типологии коммуникативных неудач. Диалоговое взаимодействие и представление знаний. Новосибирск, 1985. С. 64–78.
5. Веселовский Л. П. Избранные работы. Язык и его функционирование. Москва, 1986. С. 50–57.
6. Ішмуратов А. Т. Аналітика науковості. Київ, 1997. 20 с.
7. Ішмуратов А. Т. Вступ до філософської логіки. Київ, 1997. 350 с.
8. Красных В. В. Основы психолінгвістики и теории коммуникации. Москва, 2001. 270 с.
9. Лінгвістический енциклопедический словарь. Москва, 1990. 685 с.

10. Слободинська Т. С. До інтерпретації окремих термінів комплексної теорії моделей спілкування. *Лінгвістика*. 2013. № 3 (30). С. 51–61.
11. Слободинська Т. С. Про зміст висловлення в контексті теорії моделей спілкування. *Мовознавчий вісник*. 2013. Випуск 16–17. С. 236–240.
12. Слободинська Т. С. Теоретична модель поняття «смісл мовленнєвого твору». *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія Філологія (мовознавство)*. 2011. № 14-15. С. 205–210.
13. Слободинська Т.С. Чотирирівнева модель поняття «повний зміст висловлення». *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія Філологія (мовознавство)*. 2014. №19. С. 33–40.
14. Шенк Р. К интеграции семантики и прагматики. Новое в зарубежной лингвистике. *Компьютерная лингвистика*. Москва. Вып. XXIV. С. 32–47.
15. Яшенкова О. В. Основы теории мовної комунікації. Київ, 2010. 312 с.

РЕЧЕВОЕ ОБЩЕНИЕ: ТИПОЛОГИЯ КОММУНИКАТИВНЫХ НЕУДАЧ

В статье представлены размышления автора о типологии коммуникативных неудач в речевом общении и конгруэнтной ей функциональной структуре понимания смысла речевого произведения, которая представляет собой иерархически организованную информационную систему, содержащую вербальные и невербальные компоненты. Выяснено связь действия с рассуждением. В статье говорится также о целерациональности социального действия, которое становится таким, если согласуется с практическим рассуждением.

Ключевые слова: сценарий, синтактика языка, семантический уровень, прагматическая пресуппозиция, социокультурная детерминация речевого общения.

SPEECH COMMUNICATION: TYPOLOGY OF COMMUNICATIVE FAILURES

The article presents the author's reflections on the typology of communicative failures in speech communication and the congruent functional structure of understanding the meaning of speech work, which is a hierarchically organized information system that contains verbal and nonverbal components. The connection of the action with the reasoning is found. The article is devoted also to the celeranality of social action, which becomes such, if it is consistent with practical considerations.

Key words: script, syntactic language, semantic level, pragmatic presupposition, sociocultural determination of speech communication.